

การพึ่งตนเองเป็นเกราะที่ดีที่สุด

สุดจิต นิमितกุล

ชาวพุทธทุกคนจะคุ้นกับปรัชญาชีวิตที่ว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้เป็นเวลากว่าสองพันปีมาแล้ว ถ้าชาวพุทธทุกคนใช้ชีวิตตามแนวทางดังกล่าวก็จะทำให้สามารถดำรงชีวิตไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน หลักการดังกล่าวเป็นหลักที่ดี คนทั่วไปรับทราบในฐานะชาวพุทธ และรับทราบเหมือนหลักการอื่นๆ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญหรือนำไปปฏิบัติแต่อย่างใด เหตุที่ไม่ได้ให้ความสำคัญและมิได้นำไปปฏิบัติ เพราะขาดการอธิบายถึงเหตุและผล รวมทั้งผลดีและผลเสียของการปฏิบัติ ประกอบกับไม่มีขั้นตอนและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และมีตัวอย่างที่จะทำตาม ฉะนั้น ในทางปฏิบัติเราจะต้องให้ความรู้และความเข้าใจในหลักการพึ่งตนเองแก่เยาวชนตั้งแต่เด็ก แนวความคิดนี้เป็นหลักการที่ดีที่เป็นสากล มิใช่แต่หลักการที่เป็นเฉพาะของชาวพุทธเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะการประพฤติกและปฏิบัติดังกล่าวคนทั่วโลก ไม่ว่าศาสนาใด เพศ และวัยใดๆ ก็ยึดถือเป็นแนวทางการดำรงชีวิตแทบทั้งสิ้น ผู้เขียนเคยไปศึกษาทั้งในยุโรป และอเมริกาได้ประจักษ์อย่างชัดเจนว่า ประชาชนในทวีปดังกล่าวได้ดำเนินชีวิตในแนวทางพึ่งตนเองแทบทั้งสิ้น นับแต่ยังเล็กๆ อยู่ ตัวอย่างเช่น เด็กเล็กๆ หัดเดิน แล้วหกล้มโดยทั่วไปคน

ไทยจะเข้าไปช่วยเหลือหรืออุ้ม แต่พ่อแม่เด็กฝรั่งห้ามมิให้เราเข้าไปยุ่งโดยแจ้งว่า ให้เขาช่วยตัวเอง คือปฏิบัติมาเป็นวัฒนธรรมที่ต้องช่วยเหลือตนเองตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นเข้าโรงเรียนเด็กๆ จะหางานทำเพื่อช่วยเหลือตนเอง พร้อมฝึกหัดทั้งความอดทน รู้วิธีปฏิบัติ และมีรายได้ไปด้วย ส่วนงานนั้นก็ไม่น่าหนักหนาอะไร เช่น งานเบาๆ ในมหาวิทยาลัย เช่น รับโทรศัพท์ งานใน

ห้องสมุด งานรับจ้างทั่วไป ส่วนบางคนระหว่างเรียน รับจ้างทำงานตามหน้าร้านทั่วไป ซึ่งมีมากมาย สรุปได้ทั้งประสบการณ์ มนุษย์สัมพันธ์ และรายได้ไปด้วย เด็กฝรั่งมีแนวโน้มที่จะช่วยตัวเองสูง จากการถูกฝึกมาแต่เด็ก หลักการดำเนินชีวิตตนเป็นที่พึ่งแห่งตนถูกฝึกมาตลอด เมื่อมาทำงานหรือมาเป็นพลเมืองก็

เพื่อทุกคนพึ่งตนเอง ในเรื่องความจำเป็นพื้นฐาน รัฐก็มีภาระน้อยลงไปคือ ต้องมาทำหน้าที่ทุกอย่างให้ประชาชน รวมทั้งไม่ต้องเสียงบประมาณจำนวนมากที่จะต้องนำมาใช้จ่าย และจะหันมาสนใจเฉพาะภาระหลักๆ ที่รัฐควรนำสิ่งซึ่งส่งผลให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าในประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศยากจน ชาวบ้านต้องพึ่งรัฐ หรือพึ่งหลวง ตลอดเวลาโดยอ้างว่าปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานต่างๆ ยังขาดอยู่มากและควรเป็นหน้าที่ของรัฐควรจัดการให้จากข้อเท็จจริงดังกล่าว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือนานาชาติ หรือประเทศที่ให้ความช่วยเหลือโดยตรง จะอ้างแก่สาธารณชนว่าที่ที่ต้องช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาเพื่อให้ช่วยตนเองได้คือเพื่อพึ่งตนเองได้นั่นเอง กล่าวได้ว่าเป็นเวลากว่า 50 ปีแล้วที่ประเทศกำลังพัฒนา ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ทั้งในรูปการให้เปล่า การกู้เงิน และการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ แต่ทุกท่านตระหนักดีแล้วว่าในรอบ 50 ปี ที่ผ่านมา คนของประเทศเหล่านั้น ยังพึ่งตนเองไม่ได้ หรืออาจได้แต่ยังไม่เป็นที่พอใจมากนัก รวมทั้งในประเทศไทยด้วย

ปรัชญา ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน เป็นหลักการที่ดี ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับผลดีและผลเสียหากประชาชนไม่ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว ผลที่จะตามมาทั้งดีและเสียหลายประการ ผลดีที่เห็นได้ชัดคือ บุคคลในอุดมคติควรเป็นคนที่มิอิสระ พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีจำนวนมากเท่าไร ความเข้มแข็งจะตามมาเอง เพราะปัจเจกชน สังคม ชุมชน ต้องการที่จะพึ่งตนเองได้อยู่แล้ว ในทางตรงกันข้าม บุคคลใด ชุมชน สังคมใด พึ่งตนเองไม่ได้ ย่อมไม่มีอิสระที่จะดำเนินการใดๆ ได้ ตามที่ต้องการ และความเสียหายจะตามมาอีกหลายประการ ซึ่งเราจะสังเกตได้จากข้อเท็จจริงดังกล่าวในสังคมปัจจุบัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีหรือแนวทางการพึ่งตนเองนั้นนอกจากจะเริ่มที่ครอบครัวก่อน โดยให้ทุกคนครอบครัวตระหนักและเห็นความสำคัญของแนวความคิดนี้อย่างกว้างขวาง ทั้งทำตัวเป็นตัวอย่าง อบรมและคอยติดตามอยู่เสมอ สถาบันที่จะต้องฝึกเยาวชน คือ โรงเรียน จะต้องมีนโยบาย และวิธีปฏิบัติ โดยมีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ให้พึ่งตนเองของนักเรียน โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบของประเทศต่างๆ เปรียบเทียบระหว่างคนสองประเภท ด้งความสำเร็จของบุคคลที่พึ่งตนเองและคนที่ต้องพึ่งคนอื่น ผลจะออกมาอย่างไร

สรุป เมื่อสองสถาบันเข้มแข็งในการส่งเสริมให้เยาวชนหัดพึ่งตนเอง โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนในการส่งเสริมการพึ่งตนเอง ดังได้กล่าวมาแล้วถึงความสำคัญและวิธีในการส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเอง อันจะเกิดผลดีนานัปการทั้งในฐานะปัจเจกชน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ซึ่งปัจจุบันประสบปัญหามากมาย และในอนาคตหากมีการเตรียมการให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ ก็จะลดความเสี่ยงในด้านต่างๆ ได้ ฉะนั้น ทำอย่างไรจะถือเป็นคุณธรรมหลักเรื่องการพึ่งตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญเบื้องต้น ที่ทุกคนจะต้องมีและประพฤติปฏิบัติเพราะการพึ่งตนเองเป็นยานานเอก ที่จะคอยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ในระดับหนึ่ง ปัญหาพื้นฐานดังกล่าวของคนไทยที่ประสบทุกๆ ปี และเรื่องที่เราเห็นเกิดขึ้นทุกปี คือ ฤดูแล้งขาดแคลนน้ำ ฤดูหนาวต้องแจกผ้าห่ม ในอนาคตถ้าทุกคนเข้าใจและตระหนักถึงหลักการ

ฟังตนเอง เราคงจะไม่เห็นภาพการแจกน้ำและการแจกผ้าห่มอีก กล่าวคือ ทุกครัวเรือน จะต้องทราบ ความจำเป็นว่า ปีหนึ่งๆ จะต้องใช้น้ำเป็นปริมาณเท่าไร ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อบริโภค อุปโภค การชำระล้าง และอื่นๆ วันละกี่ลิตร เดือนละกี่ลิตร และปีละกี่ลิตรต่อครัวเรือน ฉะนั้น การฟังตนเองก็คือ ทุกครัวเรือน จะต้องเตรียมตัวเพื่อให้มีน้ำใช้แต่ละปี การเตรียมทำให้พอใช้รวมทั้งเตรียมภาชนะ หรือหาแหล่งที่จะได้น้ำมา เพราะเท่าที่ปรากฏ เมื่อแล้งเกิดขึ้น ทางราชการก็นำน้ำไปแจก ทั้งจำเป็นและไม่จำเป็น คือ ถ้าไม่ไปแต่ละครัวเรือนก็ต้องดิ้นรนหาน้ำมาใช้จนได้ ไม่ว่าจะโดยวิธีใดๆ เช่น ไปแสวงหาแหล่งน้ำเอง ไปซื้อ หรือไปหยิบยืมจากคนอื่นๆ

สำหรับการแจกเสื้อหนาว และผ้าห่ม ก็เช่นกันต้องชี้แจงและฝึกหัดให้ประชาชนเข้าใจ เตรียมการล่วงหน้า เพื่อรับสภาวะและอากาศเปลี่ยนแปลง การแจกสิ่งของดังกล่าวไม่ควรเป็นหน้าที่ของทางราชการอีกต่อไป ปกติปัจจัยพื้นฐาน เช่น น้ำอุปโภค บริโภค ครัวเรือน เครื่องนุ่งห่มตามฤดูกาล เป็นหน้าที่ของครัวเรือนจะต้องจัดหาให้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต ถ้าไม่พร้อมก็ยังไม่ควรมีครอบครัว หรือแยกตัวออกไปต่างหาก ผู้เขียนไม่เคยเห็นประเทศใดๆ ในโลกที่จะต้องมีการแจกน้ำ แจกเสื้อหนาว และผ้าห่ม ซึ่งเข้าใจว่า มีประเทศเดียวในโลกที่มีการแจกเช่นนี้มานานกว่าครึ่งศตวรรษ ถ้าจะอ้างความจนในทุกประเทศก็มีคนจนแทบทุกแห่ง เช่น สหรัฐ มีคนจนถึง 50 ล้านคน ก็ไม่เคยเห็นเขาแจกน้ำ เสื้อหนาว หรือผ้าห่มแต่ประการใด หน้าที่รัฐที่จะต้องดูแลมีอีกมาก โดยเฉพาะกลุ่มคน ซึ่งแต่เดิมยังไม่ค่อยปรากฏชัดให้เห็น แต่ปัจจุบันเราจะละเลยไม่ได้ ซึ่งนับวันจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น คือ กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้อีกมาก

ผู้เขียนใคร่เสนอแนะให้รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายว่า ต่อไปนี้ทางราชการจะไม่มีแจกน้ำ แจกเสื้อกันหนาว และผ้าห่มอีกต่อไป แต่จะให้เป็นที่ของแต่ละครัวเรือนรับผิดชอบเอง ครอบครัวใดไม่สามารถฟังตนเองได้ ให้ไปขอรับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เอง ซึ่งจะเกิดผลดีหลายประการ คือ ท้องถิ่นจะได้มีแผนในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องผังเมือง เรื่องการตั้งถิ่นฐาน การอาชีพ การให้บริการต่างๆ ที่จำเป็น นอกจากนั้นแล้วยังมีองค์กรเอกชนในรูปแบบต่างๆ เช่น องค์กรสาธารณกุศล ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม และภาคเอกชนอีก เป็นจำนวนมากที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน

สรุป การฟังตนเองเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติ ในการดำรงชีวิตของทุกคน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีการฟังพาตนเองมาน้อยเพียงไร ก็จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ทำให้องค์กรทุกระดับชั้นมีความเข้มแข็ง เจริญรุ่งเรือง ซึ่งเป็นความปรารถนาของทุกคน เพราะการฟังตนเองเป็น เกราะป้องกันตนเองที่ดีที่สุด(The best bodyguard)

